

Nacka tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
Box 69
131 07 Nacka
mmd.nacka@dom.se

Uppsala den 25 januari 2019

Korrigerat 2019 02 07

De korrigeringar som görs (och som inte endast är rent grammatiska) märks ut i texten.

Kompletterande överklagande avseende mål P 432-19 Detaljplan kvarteret Södra Kalkstenen

Överklagat beslut: Uppsala kommun, Plan- och byggnadsnämnden, beslut 2018-12-19, § 309, att anta detaljplan för kvarteret Södra Kalkstenen, del Norby 31:74. PLA 2012-020122.

Klaganden:

Hellstrand, Sandra
Marmorvägen 14E
752 44 Uppsala
Med flera

Bakgrund

Plan- och byggnadsnämnden i Uppsala beslutade om planuppdrag 2010-12-16. Plan- och byggnadsnämnden, antog 2018-12-19 (§ 309) detaljplan för kvarteret Södra Kalkstenen, del Norby 31:74. PLA 2012-020122. Ärendet ska handläggas enligt plan- och bygglagen (1987:10, ÄPBL).

När det i detta överklagande hänvisas till kommentaren till ÄPBL, avses Kommentaren till äldre PBL, Lars Uno Didón m.fl.

Yrkanden

På uppdrag av mina huvudmän överklagas ovan rubricerat beslut i sin helhet, med yrkandet att Uppsala kommuns beslut att anta detaljplanen ska upphävas.

Grunder

Sammanfattning av grunderna

- Detaljplanen är av sådan vikt och principiell betydelse att beslutet enligt 5 kap 29 § ÄPBL skulle ha fattats av kommunfullmäktige och inte av plan- och byggnadsnämnden.
- Detaljplanen har inte föregåtts av ett planprogram, och strider därför mot 5 kap. 18 § 1 st. ÄPBL.
- Planprogrammet har inte varit föremål för samråd under detaljplaneprocessen och det har inte heller funnits med när planförslaget ställts ut. Beslutet strider därför mot 5 kap. 21 och 26 § § ÄPBL.
- Det planprogram som trots allt förelåg vid antagandet av detaljplanen har tagits fram så sent under detaljplaneprocessen att det detaljplanen inte grundats på planprogrammet, utan det är tvärt om planprogrammet som anpassats efter detaljplanens föreutsättningar. Detta strider mot syftet med 5 kap. 18 § ÄPBL.
- Även om domstolen skulle anse att det föreligger ett planprogram har det saknats en miljökonsekvensbeskrivning till planprogrammet, trots att det kan befaras att genomförandet av samtliga planer tillsammans, eller var och en för sig, kommer leda till betydande miljöpåverkan och planområdet ska tas i anspråk för sammanhållen bebyggelse. Detta strider mot syftet med 5 kap. 18 § ÄPBL.
- Det saknas en miljökonsekvensbeskrivning till detaljplanen, trots att det kan befaras att dess genomförande kommer att leda till betydande miljöpåverkan och planområdet ska tas i anspråk för sammanhållen bebyggelse. Beslutet strider mot 5 kap. 18 § 2 och 3 st. ÄPBL.
- Artinventeringarna är otillräckliga och eller felaktigt utförda. Flera av dessa inventeringar måste anses som så bristfälliga att det saknats förutsättningar för att på ett sakligt sett bedöma markens lämplighet för bebyggelse enligt 2 kap. 1 § ÄPBL. Beslutet ska därför upphävas
- Kommunen har inte visat hur dagvattnet ska hanteras, ~~och~~ utan att det föreligger risk för översvämningar eller för att miljö kvalitetsnormerna för Hågaån inte kommer klaras. Beslutet strider mot 2 kap. 2 § 3 st. ÄPBL. Vi hänvisar även till MÖD P 2013:14, P 2013:20, P 8052-17.
- Det saknas bullerutredningar som gäller hur den idag befintliga bebyggelsen kommer att påverkas av buller från främst Norbyvägen, när den skyddande Blodstensskogen tas ner. Beslutsunderlaget har därför inte givit möjlighet att fullt ut pröva markens lämplighet med hänsyn till dess läge. Beslutet strider mot 2 kap. 1 §, 5 kap. 1 och 2 § § ÄPBL.
- Eftersom det i detaljplanen saknas en ekosystemtjänstanalys strider den mot kommunens översiktsplan, och därmed mot 5 kap. 26 § 3 st. ÄPBL.

1. Beslutet borde ha fattats av kommunfullmäktige

Detaljplanen har beslutats av Plan- och byggnadsnämnden trots att det rör sig om en detaljplan av såväl större vikt som av principiell beskaffenhet och den borde därför ha beslutats av Kommunfullmäktige (5 kap 29 § ÄPBL).

I prop. 1985/86:1 s. 624 uttalas: *Det betyder att beslut att anta sådana detaljplaner – och framför allt ändringar av planer – som är av rutinkaraktär eller av ringa intresse från allmän synpunkt bör delegeras. Däremot bör fullmäktige själva anta detaljplaner för större områden, planer som reglerar många motstridiga intressen, särskilt känsliga miljöer eller som är av principiellt intresse.*

Att planen är av större vikt i detta fall bör enligt Sandra Hellstrand m.fl. kunna motiveras av de höga naturvärden som finns i området samt en mångfald av ekosystemtjänster och inte minst ~~des~~ dess höga sociala värden som är av stor betydelse för människors hälsa. Det är dessutom ett mycket kontroversiellt beslut som mött stort motstånd från befolkningen.

Det kan sägas vara en fråga av principiell betydelse att exploatera en skog trots att man känner till dess höga samhällsekonomiska värden och trots att exploateringen har mött ett mycket stort motstånd både från lokalbefolkningen och boende på andra platser i staden. Motståndet finns också i naturskyddsorganisationer (Naturskyddsföreningen och Fältbiologerna) och andra ideella föreningar (Hyresgästföreningen samt Föreningen Vårda Uppsala i ett annat överklagande) liksom hos delar av forskarsamhället. Vid tidpunkten för beslutet i PBN hade nästan 3600 namn samlats in för att göra området till ett naturreservat. Tidigare under processen har namnsamlingar också lämnats in som protest mot skogsskövlingen. Totalt blir detta cirka 6000 namnunderskrifter mot planerna. Under samråd och granskningar har flera hundra skrivelser lämnats in och ett flertal aktiviteter med kulturinslag har genomförts i skogen för att manifesteras motståndet.

Att cirka 80 personer och organisationer står bakom detta överklagande torde också visa på ärendets stora vikt.

Eftersom detaljplanen beslutats av fel instans har det tillkommit på oriktiga grunder. Beslutet ska därför upphävas. Beslutet strider mot 5 kap 29 § ÄPBL.

2. Detaljplanen har inte föregåtts av ett planprogram

Enligt 5 kap. 18 § 1 st. ÄPBL ska en detaljplan grundas på ett *program*, som anger utgångspunkter och mål för planen, om det inte är onödigt.

I sin ursprungliga lydelse var bestämmelsen utformad som en rekommendation, att detaljplaner *bör* grundas på ett program.¹ En ändring år 1996 (prop. 1994:95:230) innebar att detaljplaner istället *skall* grundas på ett program som anger utgångspunkter och mål för planen, om det inte är onödigt. Det var denna lydelse som gällde när den aktuella planprocessen inleddes.

Utgångspunkten i ÄPBL var således att detaljplaner i princip alltid skulle föregås av ett planprogram, något som ju underströks genom lagändringen år 1996 (från *bör* till *skall*). Om

¹ Kommentaren till ÄPBL, Didón m.fl. Här s. 5:109.

detaljplanen skulle tas genom ett förenklat planförfarande eller om planprogrammet kunde ersättas med översiktsplanen, kunde ett planprogram undvikas skriver man i kommentaren (med hänvisning till prop. 1994/95:230 s. 74, 117).

I 23 november 2017 beslutade plan- och byggnadsnämnden att anta *Planprogram för Eriksberg och Ekebydalen*.² Det aktuella detaljplaneområdet är en del av det område som planprogrammet omfattar. ”*Programmet gör det möjligt att bygga cirka 2 400 nya bostäder i stadsdelen men ger också utrymme för nya verksamheter, mer handel, förskolor, skolor och annan service, samt utveckling av parker och torg.*”³

*Planprogrammets syfte är att pröva en förtätning och samtidigt möjliggöra en stadsutveckling av hög kvalitet. I planbeskrivningen för den nu överklagade planen skriver kommunen:*⁴

*Utbyggnaden enligt planprogrammet kommer att ske under många år. När arbetet med planprogrammet inleddes hade detaljplanen för Norby 31:74 redan varit utställd för samråd och granskning, vilket medfört att planförslaget varit en förutsättning och bekräftas i planprogrammet.*⁵

Av skrivningen framgår alltså att när det aktuella planprogrammet skrevs så hade arbetet med detaljplanen redan kommit så långt och planen hade redan varit utställd för samråd och granskning. Som en följd av detta *fick planprogrammet* anpassas efter ett befintligt planförslag, och planförslaget kom att bekräftas i detta planprogram. Som kommunen skriver i planhandlingarna har; *planförslaget varit en förutsättning och bekräftas i planprogrammet.*

Avsikten med bestämmelserna om planprogram var alltså att det i ett tidigt skede av planarbetet skulle komma till stånd en dialog mellan kommunen och dem som kan beröras av den tilltänkta planen.⁶ I ett program skulle redovisas utgångspunkter och mål för planen. Planprogrammet kunde ange principiella riktlinjer för utformningen eller bevarandet av miljön inom planområdet och den standard i stort som miljön avses få.

Effekten av detta förväntades bli dels att kommunens beslutsunderlag breddades med de beröras erfarenheter och synpunkter, dels att sakägare m.fl. fick möjligheter till insyn och påverkan *innan planen fått ett alltför konkret innehåll och kommunens ställningstaganden blivit låsta.* Programmet skulle redovisas såväl vid samråden (5 kap. 21 § ÄPBL) som vid utställningen (5 kap. 26 § ÄPBL).

Av dessa uttalanden framgår klart att ordningsföljden skulle vara att kommunen först tog fram ett planprogram vars syfte var att utgöra ett underlag inför en kommande detaljplaneläggning. Ett annat viktigt syfte med planprogrammet var att åstadkomma en dialog mellan kommunen och de som berörs av planen.

Av planbeskrivningen i nu aktuell plan framgår dock med all önskvärd tydlighet att Uppsala kommun helt har vänt på ordningen, först tar man fram ett förslag till en detaljplan och först när man kommit mycket långt med den processen, i realiteten flera år, så inleddes arbetet med

² Dnr: PBN 2015-000015.

³ Planprogrammet s. 4.

⁴ Planbeskrivningen till detaljplanen, s. 6.

⁵ Planbeskrivningen s. 6.

⁶ Didön m.fl. Kommentaren till 5 kap. 18 § 1 st. ÄPBL.

planprogrammet. Detaljplaneprocessen inleddes redan 2010-12-16 och planprogrammet antogs 2017-11-23. Istället för att planprogrammet fick funktionen av ett underlag inför det kommande detaljplanearbetet, så skriver kommunen att [detalj-]planförslaget varit en förutsättning för arbetet med planprogrammet. I detta fall är det alltså planprogrammet som fått anpassas till detaljplanen. Detta strider både mot syftet i ÄPBL och mot dess lydelse.

Enligt 5 kap. 21 § ÄPBL skall planprogrammet redovisas både under plansamrådet liksom under utställningstiden (5 kap. 26 § ÄPBL), jämför även Didón m.fl.). Av detaljplanhandlingarna framgår att samråd i detaljplaneprocessen hållits redan 2011-11-17,⁷ dvs många år innan planprogrammet kom att antas. Det har med andra ord aldrig hållits ett samråd där det aktuella planprogrammet inkluderats. Detta strider mot ÄPBL.

Denna ordning betonas även av Länsstyrelsen i dess samrådsyttrande:⁸

Stadsdelen Eriksberg står inför en omfattande förtätning varför Länsstyrelsen ställer sig positiv till att kommunen har valt att ta fram ett program med gemensamma riktlinjer för hela stadsdelen samt Ekebydalen. Programmet ger en samlad bild av vilka frågor som är viktiga i stadsdelen och har tydligt sammanfattade planeringsriktlinjer för varje delavsnitt som ska vara till stöd inför kommande detaljplanering men även för pågående detaljplaner som är i ett tidigt skede. Länsstyrelsen anser däremot att några av riktlinjerna bör förtydligas eller kompletteras med information från de framtagna utredningarna. (vår kursivering här)

Som länsstyrelsen betonar ska planprogrammet vara ett stöd inför kommande och pågående detaljplaneprocesser. Detta var alltså en förutsättning som länsstyrelsen utgick från vid sitt remissvar. Detaljplanerna ska rätta sig efter planprogrammet, inte tvärtom som Uppsala kommun hanterat frågan.

Sandra Hellstrand m.fl. menar för det första att den aktuella detaljplanen enligt 5 kap. 18 § 1 st. ÄPBL skulle ha föregåtts av ett planprogram. Eftersom detaljplanen inte har tagits med förenklat planförfarande, och kommunen inte ens har påstått att översiktsplanen kunde ersätta planprogrammets så föreligger ett formellt fel under planprocessen. Ett syfte med planprogram är att i ett tidigt skede av planarbetet låta en dialog mellan kommunen och dem som kan beröras av den tilltänkta planen komma till stånd. Eftersom 2017-års planprogram aldrig kom att omfattas av samråds- eller utställningsförfarandet för detaljplanen, vilken ägde rum redan år 2011, så föreligger även på denna grund ett formellt fel under planprocessen.

Dessa brister blir särskilt tydliga när det gäller hur fladdermusfrågan har hanterats. Som redovisas nedan så lät kommunen under år 2016 göra en fladdermusinventering inför detaljplaneärendet,⁹ en inventering som endast avsåg detta begränsade planområde. Länsstyrelsen menade dock i sitt samrådsyttrande 2017 över planprogrammet för hela Eriksberg, att ”*betydelsen av programmets genomförande för fladdermöss behöver hanteras samlat för hela programområdet och inte inom ramen för respektive detaljplan eftersom de kumulativa effekterna är viktiga att beakta.*”

⁷ S. 6.

⁸ Länsstyrelsen: Samråd om planprogram för Eriksberg och Ekebydalen, 2017-04-24, dnr 402-7999-16, s. 2.

⁹ Inventering av fladdermöss i Eriksberg, Uppsala kommun, Ecocom 2016-10-21

En sådan övergripande fladdermushantering saknas fortfarande, och länsstyrelsens yttrande visar hur viktigt det är att studera effekterna av ett genomförande av samtliga de detaljplaner som avses genomföras inom området som berörs av planprogrammet.

Eftersom kommunen faktiskt har genomfört ett planprogram för det aktuella området så menar kommunen uppenbarligen att det föreligger ett behov av att ta fram ett planprogram.

Sandra Hellstrand m.fl. menar att detta förfarande strider mot ÄPBL. Eftersom planbeslutet inte är grundat på ett planprogram, det inte föreligger någon miljökonsekvensbeskrivning varken i planärendet eller i programärendet, samt att planprogrammet inte varit föremål för plansamråd eller granskning så har detaljplanen inte tillkommit i laga ordning, och mark- och miljödomstolen ska därför upphäva detaljplanen.

3. Fråga om miljökonsekvensbeskrivning

3.1 Utgångspunkter för lämplighetsbedömningen

Inledning

Enligt 2 kap. 1 § ÄPBL ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och *läge* samt föreliggande behov.

Stadsdelen Eriksberg, särskilt dess mest centrala delar, har redan en relativt hög befolkningstäthet och en låg andel gröna ytor, även exploateringsstalet är i många kvarter i Eriksberg redan högt.¹⁰ Utan skogen minskar de gröna ytorna ytterligare samtidigt som befolkningstätheten och exploateringsstalet ökar. *Se figur 1 sist i detta dokument.* Just den skogen som berörs av detaljplanen, även kallad Blodstensskogen, ligger i nära anslutning till stadsdelens mer befolkningstäta delar, skivhusen på Marmorvägen och Granitvägen, även om just de hus som ligger allra närmast skogen (lamellhusen på Marmorvägen, Blodstensvägen och Täljstensvägen) inte har fullt lika hög befolkningstäthet eller lika högt exploateringsstal.

Den mark som genom detaljplanen ska tas i anspråk för bebyggelse är i dagsläget naturskog med högt naturvärde, vilket innebär att den har stor positiv betydelse för biologisk mångfald. Det betyder också att det är ett markområde som är särskilt känsligt ur ekologisk synpunkt och att marken enligt hushållningsbestämmelser i 3 kap 3 § MB, jämfört med 2 kap. 1 § 2 st. ÄPBL så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.¹¹

Området har högt socialt värde för de närboende och även stor betydelse för folkhälsan i stadsdelen. Det är en närskog, bostadsnära natur och tätortsnära (till och med stadsintegrerad) skog. Skogen används flitigt för rekreation, motion och pedagogisk verksamhet.

¹⁰ Ekosystemtjänster i Uppsala kommun: En översiktlig kartläggning och analys, 2015, s. 15. Bebyggelse-
setypologi för Uppsala stad – och en metod för bedömning av förtätningspotential, 2015, s. 8.

¹¹ Calluna, 2015, Naturvärdesinventering (NVI) och fladdermusinventering Eriksberg och Ekebydalen: Underlag till planprogram, s. 10 och bilaga 3.

Områdets skogskaraktär innebär att den sammantaget erbjuder många ekosystemtjänster av olika slag, vissa omistliga då de ej går att ersätta med tekniska lösningar.

Blodstensskogen uppvisar höga naturvärden (Conec 2011, Calluna 2015) och karaktäriseras framförallt av en stor mängd gamla tallar. Det finns även ett inslag av gammal gran, och en mindre andel lövträd. Det finns träd i olika åldrar, det förekommer berghällar, fuktstråk och död ved. Tack vare trädens höga ålder och den stora variationen har skogen en uppenbar naturskogskaraktär med hög biologisk mångfald. I närliggande naturreservat, Stadsskogen och Hågdalen-Nåsten, finns liknande skogsmiljöer. Blodstensskogen utgör en del av förbindelsen mellan dessa skogar.

I planbeskrivningen anför kommunen: En behovsbedömning, daterad 2011-09-15, har upprättats. Sammantaget visar bedömningen att det ekologiska värdet består i att det inom planområdet finns äldre tallar, cirka 180 - 200 år gamla och minst ett 15-tal av dem hyser rödlistade-, signalarter eller sällsynta arter. Dock har ingen konflikt med artskyddsförordningens bestämmelser identifierats. Gammeltallarna är tätt och jämnt utspridda över planområdet och det går inte att se några koncentrationer av dem. Redan enligt det existerande underlaget bedöms området ha högt naturvärde, naturvärdesklass 2 (stor positiv betydelse för biologisk mångfald), men Uppsala kommun har valt att inte undersöka naturvärdet närmare efter 2015 års naturvärdesinventering, trots att det finns utpekade luckor i underlaget.

Redan den nuvarande klassificeringen innebär, enligt Calluna, att området är "särskilt känslig[t] från ekologisk synpunkt" och täcks av miljöbalkens hushållningsbestämmelser (3 kap 3 §), där det anges att "*mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.*" Calluna lyfter samtidigt fram att Sverige genom internationella konventioner "åtagit sig att verka för att bevara biologisk mångfald, bl.a. genom konventionen om biologisk mångfald" samt att vi "[g]enom att ta hänsyn till områden med positiv betydelse för biologisk mångfald bidrar [...] till att uppfylla miljöbalkens krav, Sveriges internationella åtagande samt de av riksdagen antagna miljömålen. Calluna lyfter även fram att *naturvärdesinventeringar är ett nödvändigt underlag för att veta var dessa områden med positiv betydelse för biologisk mångfald finns, så att det blir möjligt att ta hänsyn till dem.*"

Kommunen har valt att inte ta hänsyn till naturvärdesinventeringen, vilket är tydligt utifrån att båda de områden i Eriksberg som enligt 2015 års naturvärdesinventering har högt naturvärde planlades i sin helhet som lämplig mark för bebyggelse i planprogrammet.

Viktig spridningslänk

Området som berörs av detaljplanen har funktion som spridningslänk mellan två naturreservat, med särskild betydelse i habitatnätverket för äldre tall respektive groddjur.¹² *Se figur 2 sist i detta överklagande.* Det ena naturreservatet, Stadsskogen, är i mycket stor utsträckning redan omgärdat av bebyggelse (se figur 3) och ytterligare bebyggelse planeras i naturreservatets kant (i Rosendal och Eriksberg) samt i skogar med ett något större avstånd till naturreservatet, men

¹² Calluna, 2015, s. 25-27. Se även: Calluna, 2014, Ekologiska landskapssamband för fem habitat i och kring Uppsala stad, s. 14-25.

som också utgör noder av vikt för konnektiviteten i habitatnätverket för äldre tall runt om Stadsskogen (till exempel i Ulleråker och andra skogar i Eriksberg). Med konnektivitet menas möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter etc.

Calluna, som utfört naturvårdsinventeringarna, skriver att sammantaget framkommer en bild där skogen som berörs av detaljplanen har lika stor eller större värde i habitatnätverken för äldre tall och groddjur som den spridningskorridor som redan blivit en del av Stadsskogens naturreservat.¹³ Det förstärker bilden av att båda dessa spridningskorridorer för många arter är likvärdiga och att de tillsammans i nuläget utgör en bred och varierad koppling mellan naturreservaten. Den breda kopplingen riskerar nu att halveras. Kommunens argument om att bebyggelsen på Täljstensvägen skulle blockera den delen av spridningskorridoren som berörs av detaljplanen stämmer inte, då det är skogen på båda sidor om Norbyvägen även där denna korridor ligger.

Enligt egna beräkningar har Stadsskogen endast tre spridningskorridorer, eller kontakter med andra naturområden; västerut i Eriksberg, österut i Rosendal och så en rakt ner i söder. Både den i Eriksberg och (särskilt) den i Rosendal begränsas nu kraftigt av byggprojekt. Den i söder förblir orörd i nuläget, men är också relativt smal till att börja med. Mest graverande är att koppling i Rosendal (bort mot Kronparken och därifrån vidare mot Årike Fyris) går från att vara flera hundra meter bred till att bli endast 30 meter (och den detaljplanen har redan vunnit laga kraft och det byggs för fullt), med planprogrammet för Eriksberg förvärras läget ytterligare.

Dessa spridningskorridorer kan enligt våra beräkningar beskrivas. Uppgifterna avser bredden på dessa spridningskorridorer:

Eriksberg: Vid Norbyvägen: Nu ca 400 m, sedan ca 220 m, Vid Eriksbergsbanan: Nu ca 510 m, sedan ca 130 m Vid de smalaste passagerna: Nu 70+130=200 m, sedan 130 m.

Rosendal: Vid Stadsskogens skogsbyn: Nu 590 m, sedan 30 m. Vid kanten mot Kronparken: Nu 340 m, sedan 80 m. Vid smalaste passagen: Nu 340 m, sedan 30 m.

Södra spridningskorridoren (vid Vårdsättravägen): Nu och sedan: ca 70 m.

Sammantaget så har Stadsskogen idag (om de smalaste passagerna läggs ihop) 610 meter "koppling" till omgivande skogar och grönområden. Efter all exploatering så minskar det till ungefär 330 m.

Ekosystemtjänster

Skogens läge innebär också att den erbjuder många ekosystemtjänster kopplade till stadsdelens motståndskraft mot extremväder av olika slag. Den sänker temperatur i ett stort område runt omkring vid värmeböljor och minskar risken för översvämning vid skyfall.

¹³ Calluna, 2014, Ekologiska landskapssamband för fem habitat i och kring Uppsala stad. Calluna, 2015, s. 25, 27.

Klimatanpassning

Skogsområdet har stor potential för klimatanpassning. Vid värmeböljan 2018 var närliggande bostäder 5 grader svalare än på andra håll. Ett medelstort träd hanterar dagligen 200 liter vatten. Förmågan att hantera stora nederbördsmängder är stor då området hyser mycket stora och flerhundraåriga träd. *Kommunen har inte beaktat sina egna riktlinjer för klimatanpassning enligt ÖP 2016.*

Artskydd

Arter som förekommer i Blodstensskogen kan delas upp i två kategorier:

1) Skyddade arter: Arter som är skyddade enligt artskyddsförordningen, och som nyttjar Blodstensskogen som livsmiljö.

2) Signalarter: Arter som inte är skyddade enligt artskyddsförordningen, men som är relevanta för detaljplanen därför att de är s.k. signalarter för Blodstensskogens naturvärden. Detta är sällsynta eller hotade arter, med höga krav på sin livsmiljö. Deras närvaro påvisar därmed Blodstensskogens höga biotopkvaliteter.

De skyddade arterna är i sin tur indelade i **betydelsefulla** och **mindre betydelsefulla** arter beroende på om Blodstensskogen har bedömts vara en viktig livsmiljö för dem eller inte. Av de skyddade arterna tas i denna sammanställning endast upp sådana skyddade arter som anses mer betydelsefulla och skyddsvärda.

De skyddade arterna har ett direkt juridiskt skydd i artskyddsförordningen. Indikatorarterna har i sig inget juridiskt skydd. Däremot kan signalarter användas för att definiera och avgränsa livsmiljöer av hög kvalitet enligt 4 § 4 punkten artskyddsförordningen (fortplantingsområden eller viloplats). Av denna anledning kan även signalarter spela in vid bedömningar i artskyddsärenden.

Artlistan avslutas sedan med kategorin **övriga arter**. Dessa arter är av mindre betydelse.

Kort om rödlistan

Enligt Artdatabanken¹⁴ är en nationell rödlista en sammanställning av arters status (utdöendeförhållande) inom ett lands gränser. Arternas status bedöms med hjälp av ett antal kriterier, som omfattar skattningar av populationsstorlek, förekomst, utbredning och trender. Utifrån denna bedömning placeras arterna i olika kategorier. Rödlistning i Sverige följer det system som har utvecklats av den Internationella naturvårdsunionen (IUCN) för att utvärdera och bedöma tillståndet för arter i naturen. Resultatet - rödlistan - är ett hjälpmedel för att göra naturvårdsprioriteringar, men har ingen juridisk status. Den svenska rödlistan tas fram av Artdatabanken och fastställs av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.

¹⁴ <https://www.artdatabanken.se/var-verksamhet/roedlistning/>

I rödlistan förekommer ett antal förkortningar:

RE	Nationellt utdöd	---	Rödlistad
CR	Akut hotad	Hotad	Rödlistad
EN	Starkt hotad	Hotad	Rödlistad
VU	Sårbar	Hotad	Rödlistad
NT	Nära hotad	---	Rödlistad
LC	Livskraftig	---	---

När det gäller förkortningar enligt artskyddsförordningen, AF, så finns definitionerna i inledningen till bilaga 1. Här tas endast sådana förkortningar med som omnämns nedan.

S: Arten förekommer i Sverige, i fråga om fåglar genom att sådana fåglar häckar regelbundet eller i betydande antal rastar i Sverige, och i fråga om andra arter genom att det i Sverige finns en population som inte är helt tillfällig.

B: Arten har enligt fågeldirektivet eller art- och habitatdirektivet ett sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden (fågeldirektivet) eller bevarandeområden (art- och habitatdirektivet) behövs utses. Arten finns upptagen i bilaga 1 till fågeldirektivet eller bilaga 2 till art- och habitatdirektivet.

x: Enligt fågeldirektivet får arten jagas i vissa medlemsstater i enlighet med nationell lagstiftning som tar hänsyn till artens populationsnivå, geografiska spridning och reproduktion. Arten finns upptagen i fågeldirektivets bilaga 2 del 2 med angivande att arten inte får jagas i Sverige.

Nedan kommenteras de mest skyddsvärda arterna bland de som man funnit i Blodstensskogen. Sammantaget menar Sandra Hellstrand m.fl. att förekomsten eller den eventuella förekomsten av dessa borde varit anledning nog att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning. Området kommer att exploateras med en sammanhållen bebyggelse och det är inte uteslutet att det kommer innebära en betydande miljöpåverkan för flera av dessa arter.

Betydelsefulla skyddade arter

Fladdermöss

Av de fladdermöss som påträffats i området bedöms fransfladdermus och mustaschfladdermus/tajgafladdermus vara de mest betydelsefulla.

Enligt artskyddsförordningen 4 § 2 punkten är det förbjudet att avsiktligt störa fladdermöss särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Enligt artskyddsförordningen 4 § 4 punkten är det förbjudet att skada eller förstöra fladdermössens fortplantningsområden eller viloplåtar oavsett om det sker avsiktligt eller oavsiktligt (Naturvårdsverket 2009). Enligt EUROBATS-avtalet, som Sverige har ratificerat, skall också områden som är viktiga för fladdermössens bevarandestatus skyddas från skada eller störning, förutsatt att detta är ekonomiskt och socialt genomförbart. Dessutom skall viktiga födosöksområden för fladdermöss skyddas (EUROBATS 1994, <http://www.eurobats.org>).

Fransfladdermus

Rödlistad som sårbar (VU), upptagen i bilaga 4 till EU:s art- och habitatdirektiv och EU:s EURO-BATS-avtal, och skyddad enligt 4 § artskyddsförordningen. Enligt Callunas (2015) fladdermusinventering, den mest intressanta fladdermusarten som hittats i Eriksberg. Den hittades inte i Blodstensskogen av Calluna, men den hittades senare av Ecocom (2016). Ecocom (2016) konstaterade att det inte finns någon koloni i Blodstensskogen, utan att det rör sig om ett försöksområde. födösöksområde.

Mustaschfladdermus/tajgafladdermus

Mustaschfladdermus och tajgafladdermus är egentligen två arter, men de är omöjliga att särskilja när man lyssnar på inspelningar av fladdermöss (så man vanligen inventerar fladdermöss). Därför sammanfogas de ofta till ett s.k. artkomplex. De är båda upptagna i bilaga 4 till EU:s art- och habitatdirektiv och EUROBATS-avtal, och skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen. Arterna är mindre vanliga, men inte rödlistade. De är knutna till skog och har hittats i Blodstensskogen. Ecocom (2016) konstaterade att det inte finns någon koloni i Blodstensskogen, utan att det rör sig om ett födosöksområde.

Brunlångöra

Brunlångöra är upptagen i bilaga 4 till EU:s art- och habitatdirektiv och EU:s EUROBATS-avtal, och är skyddad enligt 4 § artskyddsförordningen. Arten är mindre vanlig, men inte rödlistad. Den är knuten till skog och har hittats i Blodstensskogen. Ecocom (2016) konstaterade att det inte finns någon koloni i Blodstensskogen, utan att det rör sig om ett försöksområde. födösöksområde.

Vanlig groda

Vanlig groda har påträffats i Blodstensskogen (Conec, 2011). Arten är upptagen i bilaga 5 till EU:s art- och habitatdirektiv och skyddad enligt 6 § artskyddsförordningen. Det innebär att det är förbjudet att döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar, och ta bort eller skada rom eller yngel. Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen (2009) beskriver att upprättandet av en detaljplan som, om den genomförs, innebär att vanliga grodor eller exempelvis deras ägg dödas eller skadas, är förbjudet och kräver dispens enligt 15 § artskyddsförordningen. En sådan dispens ska om den kravs sökas i god tid hos Länsstyrelsen.

Vanlig padda

Vanlig padda är skyddad enligt 6 § artskyddsförordningen. Den har hittats i Blodstensskogen. Samma sak gäller för vanlig padda som för vanlig groda, se ovan.

Duvhök

Duvhöken är rödlistad som nära hotad (NT) och skyddad enligt 4 § artskyddsförordningen. Fågeln är starkt knuten till skog och gynnas av att skogen är gammal. Gynnas även av ett mosaikartat landskap med både skog och öppen mark, vilket gör Eriksberg-Ekebydalen-Hågadalen till ett passande område.

Häckning har inte konstaterats i Blodstensskogen, men det finns många observationer av duvhök i närheten. Det är möjligt att den häckar och/eller jagar i Blodstensskogen.

Spillkråka

Rödlistad som nära hotad (NT), upptagen i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv, och skyddad enligt 4 § artskyddsförordningen. Starkt knuten till barrskog och barrblandskog, och gynnas av att det finns gott om gamla träd och död ved. Häckar i bohål i asp eller tall. Stationär fågel som har stora revir. Blodstensskogen bedöms vara ett högkvalitativt område för spillkråka. Ett sannolikt bohål av spillkråka observerades av Calluna (2015), vilket betyder att Blodstensskogen sannolikt räknas som "fortplantningsområde" enligt 4 § 4 punkten artskyddsförordningen.

Signalarter

Blodticka

Klassad som signalart av Skogsstyrelsen. Växer på död tallved som ligger på marken. Indikerar tillgång på död tallved, vilket i sig är ett karaktärsdrag hos gamla och naturliga skogar.

Blomkålssvamp

Signalart enligt Skogsstyrelsen. Knuten till tallskog.

Blåmossa

Signalart enligt Skogsstyrelsen. Knuten till barrskog och lovsumpskog.

Blåsippa

Signalart enligt Skogsstyrelsen. Knuten till barrskog och lövskog, näringsrik och kalkhaltig jord. Skyddad enligt 9 § artskyddsförordningen.

Granbarkgnagare

Klassad som signalart av Skogsstyrelsen. Läger ägg i granens ytterback och föredrar grova granar.

Grovticka

Signalart enligt Skogsstyrelsen. Knuten till tallskog.

Kantarellmussling

Signalart enligt Skogsstyrelsen. Knuten till lövskog.

Kragjordstjärna

Signalart enligt Skogsstyrelsen. Knuten till näringsrik lövskog.

~~Mysbock~~ Myskbock

Signalart enligt Skogsstyrelsen. Lever på gammal solbelyst sälg. Indikerar att det även finns inslag av gamla lövträd i Blodstensskogen.

~~Praktbaggen~~ Prakttagging

Rödlistad som sårbar (VU). En sällsynt art som normalt sett växer på död eller döende alm i ädellövskog, sällan på andra lövträd. Detta stämmer dåligt in på Blodstensskogen.

Prakttaggingen har dock en relativt god förekomst i trakten, med lokaler bl.a. i Hågadal och Ullåerker. Prakttaggingen har därifrån lyckats sprida sig till en sälg i Blodstensskogen. Det är ett intressant fynd som visar att det även finns inslag av gamla, döende lövträd i Blodstensskogen.

Reliktbock

Rödlistad som nära hotad (NT). Reliktbock lever i innerbarken endast på gamla solbelysta, levande tallar.

Skogsduva

Klassad som "egen naturvårdsart" av Calluna. Häckar i trädnål Häckar i trädhål och kräver därför ofta äldre skog.

Svartöra

Rödlistad som nära hotad (NT). Växer oftast på gammal eller försvagad alm, ibland ask eller lönn och mer sällan på andra lövträd. Svartöra är en relativt vanlig art, som är rödlistad p.g.a. den förväntade nedgången till följd av almsjukan och askskottssjukan. Har i Blodstensskogen hittats på en sälg. Den visar även att även finns inslag av gamla, döende lövträd i Blodstensskogen.

Tallticka

Rödlistad som nära hotad (NT). Tallticka har hittats relativt rikligt i området. Den växer nästan undantagslöst på gammal tall, oftast minst 150 år. Arten indikerar gammal tallskog.

Tofsmes

Klassad som "egen naturvårdspark" av Calluna. Arten trivs i barrskog med god tillgång på död ved.

~~Vinterlagring~~ Vintertagging

Rödlistad som nära hotad (NT). Växer på gamla döda tallar, eller på döda grenar i kronan på gamla levande tallar. Tallarna de växer på är oftast minst 250 år gamla. Arten indikerar mycket gammal tallskog med god tillgång på död tallved.

3.2 Det saknas en MKB för detaljplanen

Om planen (5 kap. 18 § 2 st. ÄPBL) kan antas medföra en sådan miljöpåverkan som avses i 6 kap. 11 § MB ska en miljökonsekvensbeskrivning upprättas. En sådan MKB ska även upprättas om planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan till följd av att planområdet får tas i anspråk för vissa i 5 kap. 18 § 3 st. uppräknade ändamål. Ett sådant ändamål är sammanhållen bebyggelse enligt 3 st. p2, vilket sammanfaller med syftet med denna detaljplan.

Om en MKB ska upprättas enligt 3 st. ska bestämmelserna i 6 kap. 6 § och 7 § första och andra styckena MB om samråd respektive MKB:ns innehåll tillämpas.

Varken kommunen eller länsstyrelsen menar att planens genomförande kommer innebära betydande miljöpåverkan.

Detaljplanen i fråga avser att ta ett markområde i anspråk för sammanhållen bebyggelse. Med hänsyn till den påverkan detaljplanen kommer få både för själva planområdet och för omgivande mark samt till planområdets stora betydelse som en sammanhållande grön länk mellan Hågadalen-Nåstens naturreservat å ena sidan och Stadsskogens naturreservat å andra sidan så måste planen anses medföra en betydande miljöpåverkan. Vår redovisning ovan av de minskade spridningskorridorerna till och från stadsskogen, som beräknas minska från totalt 610 meter "koppling" till omgivande skogar och grönområden till ungefär 330 m belyser situationen väl.

Områdets ekosystemtjänster torde vara påtagliga men de har inte undersökts systematiskt trots att kommunen har riktlinjer för detta kopplade till både ÖP 2016 och till framtagande av detaljplaner.

Den behovsbedömning som har gjorts i ärendet utfördes redan 2011, dvs sju år före det att detaljplaneringen beslutades. Man kom då fram till att någon konsekvensanalys inte behövde tas fram då ingreppet inte förmodades ha några betydande konsekvenser. Det kan emellertid inte uteslutas att en så gammal behovsbedömning redan har förlorat i aktualitet, inte minst med hänsyn till hur naturen i området har hunnit utvecklas (se mer om detta nedan). När planen väl antogs var behovsbedömningen cirka 7 år gammal.

De effekter som kan inträffa till följd av detaljplanens genomförande, inte minst att en av de viktiga länkarna mellan de två naturreservaten kommer att försvagas, måste anses innebära en betydande miljöpåverkan (6 kap. 11 § MB), och en sådan MKB måste innehålla de uppgifter och utredningar som följer av 6 kap. 12 § MB.

Med hänsyn till de omfattande naturvärden som kommer att beröras av planen eller riskerar att beröras av planen är frånvaron av en miljökonsekvensbeskrivning en så allvarlig brist att detaljplanen på denna grund ska upphävas.

3.3 Det saknas en MKB för planprogrammet

Sandra Hellstrand m.fl. menar att det planprogram som beslutades år 2017, men som egentligen borde ha föregått den aktuella detaljpaneläggningsen (se vad som anförs ovan), också skulle ha grundats på en MKB. Grunden för detta är densamma som ovan (4 kap. 34 § 2 st. p. 2 in fine ÄPBL), att de bebyggda områdena kommer innebära "sammanhållen bebyggelse".

Planprogrammet kommer att förverkligas genom ett flertal olika detaljplaner, varvid den nu aktuella är den första. Att det föreligger en MKB redan inför planprogrammet är därför nödvändigt för att det ska vara möjligt att göra en samordnad utvärdering och bedömning av den kumulativa inverkan som alla dessa detaljplaner (se figur 4, sist i detta dokument) tillsammans kommer ha på de naturvärden som redovisas nedan, detta gäller i synnerhet för fladdermössen men även för andra arter. Detta gäller de områden som direkt kommer att exploateras till följd av detaljplanerna men det gäller också vilken betydelse den kommande exploateringen får på förutsättningarna för det biologiska livet i Stadsskogen, som till följd av dessa planers samverkande effekter kommer att snörpas av från omgivande naturområden såsom Hågadalen-Nåstens Naturreservat. Förutsättningarna för att djur och växter ska kunna röra sig mellan dessa områden kommer minska drastiskt, till följd att det inte kan uteslutas att vissa organismer inte kommer finnas kvar.

Även om mark- och miljödomstolen menar att kravet på planprogram har uppfyllts, trots att den inte inkluderades i plansamrådet eller utställningen av planen och inte heller kom att ligga till

grund för detaljplanen, så menar Sandra Hellstrand att planprogrammet inte kan läggas till grund för detaljplaneläggningen eftersom det saknades en MKB där de kumulerade effekterna av alla kommande detaljplaner i området har analyserats.

De effekter som kan inträffa till följd av ett genomförande av samtliga detaljplaner som ska följa efter planprogrammet, och som presenteras nedan, måste anses innebära en betydande miljöpåverkan (6 kap. 11 § MB), och en sådan MKB måste innehålla de uppgifter och utredningar som följer av 6 kap. 12 § MB.

3.4 Vad borde ha varit föremål för en MKB?

Inledning

Sandra Hellstrand m.fl. kan konstatera att det är många tänkbara konsekvenser, både av den nu aktuella detaljplaneläggningen men också av de samlade detaljplanerna som planprogrammet medger, som borde varit föremål för en analys i en MKB och som då även borde varit föremål för det samrådsförfarande som en MKB-process föreskriver. Utöver konsekvenserna för de skyddsvärda arter som vi redogjort för ovan, vill vi nu lyfta fram ytterligare aspekter som borde ha hanterats i en MKB.

Den rättsliga konsekvensen av att dessa aspekter inte har hanterats i en MKB är att planbeslutet strider mot ÄPBL, och därför ska upphävas.

Tallnätverket - många gamla tallar försvinner och föryngring förhindras

I Naturvärdesinventeringen från 2011 görs bedömningen att: *”att tillgången på områden med gamla tallar i Uppsala förefaller vara god och möjligheterna till att områdena fungerar som en helhet verkar vara stora. Två faror finns dock i framtiden, det ena är att återväxten av grova tallar inte är så god och den andra är att naturtypen generellt minskar i staden som en följd av framtida exploateringar och förtätningar.”*

I Habitatnätverksanalysen för tall skrivs det: *”Läget ser mer kritiskt ut för Stadsskogen och Kronparken där efterträdare-bestånd på kommunal mark i stort sett saknas. Det finns därmed en risk att det blir en glapp när gamla tallar försvinner eftersom det är brist på yngre generation i omkringliggande landskap. Ur detta perspektiv är det viktigt att säkra tallföryngring inom bestånden, samtidigt som alla tallar inom spridnings-korridorerna har en viktig framtida funktion. Plantering av tall i samband med parkupprustning och etablering av nya grönytor är också angeläget.”*¹⁵ I Blodstensskogen pågår i nuläget en föryngring av tallbeståndet.

I och med att Blodstensskogen i nuläget utgör en spridningskorridor mellan Stadsskogen och Hågadalen-Nåsten för sällsynta arter kopplade till gamla tallar så borde den pågående föryngringen beaktas i större utsträckning. Det framhålls också (s. 24) angående Kronparken att *”Vid ny bebyggelse bör man försöka bevara ett så stort sammanhängande tallområde, och så breda korridorer som möjligt, i stället för att sprida ut bebyggelsen. Att spara tallar inne bland bebyggelse är givetvis positivt men det är bättre att spara sammanhängande större tallområden och bygga förhållandevis tätt i de delar som bebyggs än att sprida bebyggelsen [...] Tallar nära*

¹⁵ Underlagsrapport: Ekologiska landskapssamband för fem habitat i och kring Uppsala stad, 2014. S. 25. Vår kursivering här.

bebyggelse kommer att utgöra riskträd som förr eller senare kommer tas ned. Möjligheten att låta träden åldras och bilda död ved är begränsad inne i bland bebyggelse”.

Detsamma bör gälla Eriksberg. Här finns redan bebyggelse, men när stadsdelen nu ska förtätas så är det bättre att göra det där tallskogen redan är borta, istället för att spränga in nya hus i spridningskorridoren, särskilt som habitatnätverksanalysen betonar betydelsen av breda korridorer. I nuläget är korridoren mellan Stadsskogens och Hågadalen-Nåstens tallar begränsad, i och med detta och kommande byggprojekt riskerar den bli påtagligt smalare.

I figur 5, sist i detta dokument, visas hur de i planprogrammet redovisade detaljplanerna kommer att påverka befintligt tallnätverk.

I längden är det minst lika viktigt att det får växa upp unga tallar som i framtiden kan bli 200 år och ersätta de nu gamla tallar när de dör, så att habitatet för de rödlistade arterna som är beroende av gamla tallar får kontinuitet. I detaljplanen visas ingen medvetenhet om den pågående förnyringen av tallar i skogen och de enda bestämmelser som rör bevarande av tallar (som i sin tur gäller mycket begränsade ytor i detaljplaneområdet) går aktivt emot insatser för förnyring, i och med att endast träd som har en diameter på mer än 30 cm vid en meters höjd skyddas av bestämmelserna. Även 2011 års naturvärdesinventering påpekade att bristen på återväxt av tallar är ett hot för arter som är beroende av äldre tallar.¹⁶

Naturvärdesinventeringen från 2015 lyfter därutöver fram att vid placering av bebyggelse så bör husens skuggbildningar beaktas, så att äldre tallar inte skuggas. De fyra i husen i de som nu är skog (5 respektive 8 våningar höga) kommer att innebära att många tallar, inte minst de som blir kvar i brynazonen mot Marmorvägens låghus, kommer att befinna sig i skugga under större delen av dagen. Dessa träd är även i nuläget delvis beskuggade (av andra träd), men inte på samma kompakta sätt som med skuggor från bebyggelse.

Sammantaget kommer detaljplanen innebära att många gamla tallar (även sådana där det redan finns naturvårdsarter) försvinner, tallförnyring motverkas och en stor del av de äldre tallar som blir kvar kommer att skuggas av bebyggelsen. Detta i sig utgör inget hot mot habitatnätverket för äldre tall i stadsdelen eller i Uppsala som helhet, även om det är negativa effekter för de arter som är beroende av äldre tall. Däremot utgör dessa negativa effekter, tillsammans med effekterna av andra byggplaner, ett hot mot denna typ av habitat och kopplingen mellan dem. Se även stycket om kumulativa negativa effekter under rubriken “Behovet av en miljökonsekvensbeskrivning”. Denna påverkan på tallnätverket, och följd effekter av att tallnätverket kommer att förstöras genom exploateringen kommer innebära en betydande miljöpåverkan och borde varit föremål för en beskrivning och analys i en MKB. Eftersom en sådan saknas strider detaljplanen mot 5 kap. 18 § ÄPBL och ska därför upphävas.

Grodnätverket

Blodstensskogen, som berörs av detaljplanen, är en viktig spridningskorridor (mellan naturreservaten Stadsskogen respektive Håga-Nåsten) för groddjur och möjligtvis även en hemvist för

¹⁶ Connec, 2011, s. 2.

vissa groddjur. Detaljplanen innebär att den gröna korridoren krymper avsevärt. En mindre del av skogen alldeles vid kanten till Norbyvägen anges också som hemvist (inte bara spridningskorridor) för groddjur.

Planprogrammet planlägger dessutom ytterligare områden för bebyggelse som är viktiga spridningskorridor och hemvister för groddjur. Inte minst i Hammarparken och andra skogspartier närmast Eriksbergsvägen, där båda paddor och grodor övervintrar. Sammantaget kan effekten för groddjur bli starkt negativa och detta är en artgrupp som redan minskar kraftigt i Sverige och världen.

En stor del av spridningskorridoren mellan de två naturreservaten som redan är en del av reservatsbildningen bedöms ha ett något sämre värde som spridningslänk för just groddjur, än den del som berörs av detaljplanen.

Denna påverkan på Grodnätverket, och följd effekter av att vandringsvägarna kommer att förstöras genom exploateringen kommer innebära en betydande miljöpåverkan och borde varit föremål för en beskrivning och analys i en MKB. Eftersom en sådan saknas strider detaljplanen mot 5 kap. 18 § ÄPBL och ska därför upphävas.

Hantering av fladdermöss i detta ärende

Det föreligger en fladdermusinventering; Inventering av fladdermöss i Eriksberg, Uppsala kommun, Ecocom 2016-10-21. Inventeringen utfördes som ett underlag inför detaljplaneläggningen, Ecocom skriver avslutningsvis (s. 11):

”Om allt annat är lika kommer fladdermössen knappast att försvinna om man plockar bort 5 ha skog från deras mer perifera jaktområde, och samma svar kommer man att få för varje litet skogsområde som ska exploateras. Till slut får dock exploateringarna betydelse och de kumulativa effekterna omöjliggör en fortsatt existens av de mer kräsna fladdermössen. Det som sker vid en exploatering i Eriksberg är att man krymper fladdermössens resurser och minskar konnektiviteten i landskapet (genom att korridoren mellan stadsskogen och Hågadalen smalnar av), men denna enda exploatering kommer sannolikt inte att medföra att de skogslevande fladdermössen försvinner helt. Vi kan inte hävda att det är ett viktigt födosöksområde som försvinner, och det tycks inte heller vara ett yngelområde. Därmed kan vi inte heller se några konflikter med artskyddsförordningen.”

I sitt samrådsyttrande över planprogrammet (2017-04-24) anför länsstyrelsen beträffande förekomst av fladdermöss:¹⁷. *Genomförda inventeringar visar att fladdermöss förekommer i området, och att området är att betrakta som artrikt vad gäller fladdermöss, men inte på vilket sätt de nyttjar området. En detaljplan är redan framtagen för skogsområdet kring Blodstenvägen vilket ökar betydelsen av kvarvarande naturmark. Länsstyrelsen anser att betydelsen av programmets genomförande för fladdermöss behöver hanteras samlat för hela programområdet och inte inom ramen för respektive detaljplan eftersom de kumulativa effekterna är viktiga att beakta.*

Länsstyrelsen fortsätter: *”Länsstyrelsen gör, utifrån befintligt underlag, bedömningen att det är motiverat att kommunen tar fram dels fördjupade utredningar av programrådets betydelse för*

¹⁷ Länsstyrelsen: Samråd om planprogram för Eriksberg och Ekebydalen, 2017-04-24, dnr 402-7999-16, s. 7.

fladdermöss och övergripande riktlinjer med hänsyn inför kommande exploateringar. Länsstyrelsen vill understryka att ju mer området exploateras, desto viktigare är det att ekologiskt funktionella naturområden och spridningsvägar för fladdermöss bevaras. Kommunen behöver utreda hur fladdermössen använder området och vilka biotoper som är viktiga att bevara för att efterkommande planer inte ska hindra fladdermössens möjlighet till fortlevnad i området samt vara förenliga med artskyddsförordningens bestämmelser. Länsstyrelsen vill lyfta att en dialog bör ske med artkunnig om vilka inventeringar och analyser som behöver göras för att få ett så bra underlag som möjligt.”

Med andra ord saknas det en ordentlig analys av hur förutsättningarna för ett fortsatt fladdermusbestånd inom planområdet kan komma att påverkas, både av utbyggnaden av hela planprogramområdet men också av den nu aktuella planen.

I vart fall när det gäller förekomsten av fladdermöss och av deras livsförutsättningar efter en exploatering av Blodstensskogen, så menar Sandra Hellstrand m.fl. att dessa frågor skulle ha utretts och analyserats inom ramen för en formell miljökonsekvensbeskrivning. I målet MÖD P 11166-16, som avsåg ett detaljplanerärende, ställdes frågan om den befintliga MKB:n innebar att tillräckligt beslutsunderlag fanns. I planbeskrivningen uppgavs att det aktuella området utgjorde en häckningsplats för flera fågelarter men även boplats och födosökningsområde för flera arter av fladdermöss samt att borttagande av träd torde innebära endast en marginell påverkan på livsvillkoren för fladdermöss genom att planområdet endast innefattade en mycket begränsad del av det sammanlagda grönstråket. Domstolen konstaterade dock att det i MKB:n saknades ett eget avsnitt avseende planens påverkan på djurlivet, och fortsatte: ”*Någon närmare analys av eller ställningstagande till planens påverkan på de fladdermusarter som vistas inom planområdet redovisas dock inte. Inte heller har det gjorts någon mer ingående undersökning när det gäller förekomsten av fladdermöss; den utredning som finns och som ligger till grund för redovisad analys inskränker sig såvitt framkommit till noteringar från EM där han på eget initiativ redovisar vissa observationer av fladdermöss som han gjort under två kvällar i augusti 2013.*”

Med utgångspunkt i de observationer som EM spontant redovisade till Vadstena kommun hade en naturlig åtgärd varit att genomföra en mer systematisk inventering av fladdermusbeståndet i och omkring detaljplaneområdet. Någon sådan undersökning har kommunen dock inte utfört.

I det citerade målet var kritiken att den befintliga MKB:n inte tillräckligt djupt hade analyserat förutsättningarna för fladdermöss. I det nu aktuella målet finns ingen MKB alls, och länsstyrelsen har i sitt yttrande efterlyst en analys av vad som på sikt kan bli följden för fladdermössen i ett större sammanhang, i hela programområdet, om samtliga detaljplaner genomförs. Någon sådan samlad analys beträffande riskerna för fladdermusbeståndet har inte genomförts.

Med hänsyn till de omfattande naturvärden som kommer att beröras eller riskerar att beröras av de framtida detaljplanläggningarna i programområdet, är frånvaron av en MKB i planprogrammet en så allvarlig brist att planprogrammet inte kan anses uppfylla kraven på ett planprogram. Detaljplanen har därför inte tillkommit i laga ordning och ska på denna grund upphävas.

3.4 Brister inventeringarna

Inledning

Även om det har utförts inventeringar så håller dessa i flera fall inte måtten, varför det måste vidtas kompletterade utredningar / inventeringar. Vi har redan berört bristerna vad gäller inventeringen av fladdermöss, och utöver detta vill vi lyfta fram följande.

Skogen har inte inventerats på hösten

Ingen naturvärdesinventering har utförts på hösten, under svamptider och då det är bäst att inventera även mossor och lavar. De eftersökningar av svamp som utförts har också skett efter att den egentliga säsongen upphört, framför allt för de marklevande svamparna (det vill säga eftersökning har huvudsakligen skett under november-december). Naturvärdesinventeringen från 2015 påpekar att det sannolikt finns sällsynta svampar i skogen. Det innebär att skogen (som redan bedöms ha högt naturvärde) inte inventerats fullständigt. En fullständig naturvärdesinventering, på rätt årstider, skulle sannolikt visa ett ännu högre naturvärde än vad som redan belagts.

Ingen inmätning av tallar och eftersökning av vedlevande insekter

I naturvärdesinventeringen från 2015 (Calluna) påpekas att det finns ett behov av fördjupade inventeringar när exploatering hotar områden där det finns spår av reliktböck och där exploateringen hotar gamla tallar: "Calluna rekommenderar vid fortsatt detaljplaneläggning att inmätning och ekologisk bedömning görs av gamla tallar. Även inmätning av hållar och vissa dungar/bryn med buskar behövs så att hänsyn kan tas till dessa s.k. värdeelement. Om det befaras att placering av hus kan påverka reliktböck bör en fördjupad artinventering av reliktböck göras, där arten ytterligare eftersöks och mer kunskap insamlas om huruvida en aktiv population finns i inventeringsområdet. Man bör också identifiera träd med stor potential att koloniserats av reliktböck. I samband med reliktböcksundersökning är det lämpligt att också göra riktade eftersök av andra vedlevande insekter" (s. 29). Detta har inte gjorts, trots att detaljplanen täcker ett område där det finns hål efter reliktböck och många gamla och delvis solbelysta tallar.

Ingen häckfågelinventering

Naturvärdesinventeringen från 2015 för planprogrammet för Eriksberg och Ekebydalen påpekar att "Kungsfågel (VU enligt rödlistan), Skogsduva (VU, Sx enligt AF)¹⁸, Spillkråka (NT enligt rödlistan, SB enligt AF) kan knytas till några av skogsobjekten [...].

Vi understryker dock att ingen häckfågelinventering har gjorts utan detta är en bedömning utifrån artportalens uppgifter och besök i biotoperna. Uppgifterna är från artutdrag från Artdatabanken, förutom observation av bohål för spillkråka, samt observationerna skogsduva och kungsfågel.

Calluna skriver [...] Om planprojektet tar skogsområden i anspråk minskar skogsfåglarnas habitat och skogsfåglarna bedöms därför kunna medföra hänsynsbehov för planprojektet. [...]."¹⁹

¹⁸ I nuläget är dock skogsduva inte längre rödlistad, om än en egen naturvårdsart.

¹⁹ Calluna, Naturvårdsinventering och fladdermusinventering (underlag till planprogram) 2015, s. 22.

Kungsfågel och spillkråka finns i Blodstensskogen och även för skogsduva finns flera observationer i skogen, där detaljplanen nu föreslår bebyggelse. Kommunen avfärdar behovet av särskild hänsyn genom att hävda att det inte finns några indikationer på häckningsplatser från de senaste åren, samtidigt har kommunen inte gjort något för att undersöka vilka fåglar som häckar i skogen i fråga eller i resten av Eriksberg. Observationer av spillkråka rapporteras också in varje år (även de senaste) från olika delar av Eriksberg till Artportalen, däribland planområdet.²⁰

Kommunen hänvisar även när det gäller andra rödlistade fåglar (*gröngöling* NT enligt rödlistan, *mindre hackspett* NT enligt rödlistan, *duvhök* NT enligt rödlistan samt B-enligt AF) som observerats i eller i kring skogen till att det inte finns några "sannolika indicier på häckning inom planområdet", återigen utan att kommunen genomfört någon häckfågelsinventering.

Det har också påpekats i yttranden under den tredje granskningen att det finns ett behov av att inventera skogarna under häckningstider, vilket kommunen inte hörsammat. En insändare av en zoolog ekolog (Professor ~~Dezent~~ Göran Milbrink), i Uppsala nya Tidning har också påpekat att spillkråka häckar i skogen.²¹

Det finns fler rödlistade fåglar som inte nämnts i naturvärdesinventeringen men som har rapporterats årligen till artportalen i och kring Blodstensskogen och som troligtvis häckar i området. Detta är bland annat *ornseglare* (VU enligt rödlistan) som häckar i ventiler, sprickor och liknande i väggar och under takpannor och som även gynnas av spillkråkehål i skogen. Tornseglare har setts i området varje år vid häckningstid för arten, och det är mycket sannolikt att de har en beständig häckning där. *Gulspurv* (VU) är en annan rödlistad fågelart som sannolikt häckar i skogen, då de är rapporterade årligen vid häckningstid och bland annat gillar skogsbryn och skogsmark i gläntor. Det finns även många observationer av silltrut under häckningstid på taket till Marmorvägen 1, med noteringen att det är en lämplig biotop. Och även om silltruten vanligtvis häckar vid kust och sjö är det inte osannolikt att de likt andra trutar har valt att häcka på tak. Även om dessa inte är beroende av skogen, så hotar planprogrammet i sin helhet även dessa fåglars häckning.

Spillkråka

Av de fågelarter som nämndes ovan torde spillkråkan vara den mest skyddsvärda. Spillkråkan är rödlistad som nära hotad (NT), upptagen i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv, och skyddad enligt 4 § artskyddsförordningen. Spillkråkan är starkt knuten till barrskog och barrblandskog, och gynnas av att det finns gott om gamla träd och död ved. Den hackar ut bohål i asp eller tall och är en stationär fågel som har stora revir. Blodstensskogen bedöms vara ett högkvalitativt område

²⁰ Observationer av spillkråka i Eriksberg från 2017 och 2018: (1) <https://artportalen.se/Sighting/63344479> (2) <https://artportalen.se/Sighting/64526928> (3) <https://artportalen.se/Sighting/67441604> (4) <https://artportalen.se/Sighting/67793299> (5) <https://artportalen.se/Sighting/70461574> (6) <https://artportalen.se/Sighting/70580357> (7) <https://artportalen.se/Sighting/72974785> (8) <https://artportalen.se/Sighting/64428746>

²¹ <https://www.unt.se/insandare/blodstener-och-klafingriga-politiker-5064656.aspx> . Mer på samma tema: (1) <https://www.unt.se/insandare/garna-fridlysning-men-inte-har-4987752.aspx> och (2) <https://www.unt.se/insandare/protestera-mot-planerna-for-ubbo-5171236.aspx> och (3) <https://www.unt.se/insandare/eu-regler-skyddar-skogen-vid-blodstenvagen-4524171.aspx> . Ett annat exempel på observationer av både spillkråka och gröngöling i en annan del av Eriksberg, där det dock ej är fråga om häckning: <https://www.unt.se/insandare/hundraaringen-som-dumt-nog-forsvann-5147360.aspx> Kommunens svar: <https://www.unt.se/insandare/akergrodan-i-eriksberg-kan-fa-det-battre-4527443.aspx>

för spillkråka. Ett sannolikt bohål av spillkråka observerades av Calluna (2015), vilket betyder att Blodstensskogen sannolikt räknas som "fortplantningsområde" enligt 4 § 4 punkten ~~art skydds-~~
~~förordningen~~artskyddsförordningen.

Otillräcklig grodinventering - vinterviste

Området är enligt NVI ett viktigt stråk för grodor. Även vad avser groddjur finns privata observationer av övervintrande salamander, som redovisats av en zoökolog (~~Professor Decent~~ Göran Milbrink) i insändare i UNT, se bilaga. Denna uppgift borde föranlett kommunen att göra en groddjursinventering enligt samma resonemang som ovan för spillkråka enligt Mål MÖD P 11166-16. Grodors vintervisten är skyddade enligt artskyddsförordningen.

Ökande naturvärde?

Vissa aspekter av naturvärdet verkar också ha ökat under den tiden som detaljplanarbetet pågått, den första naturvärdesinventeringen (2011) fann inte särskilt mycket död ved, nästa naturvärdesinventering i samband med arbetet med Planprogrammet Eriksberg (2015) fann mer död ved och fladdermusinventeringen från 2016 beskriver det som att "en hel del död ved finns" (2016, s. 2). Tofsmes är också en signalart för områden med god tillgång på död ved. I och med att det var tre år sedan den sista naturvärdesinventeringen och 2 år sedan fladdermusinventeringen (som inte undersökte hela naturvärdet), borde en ny naturvärdesinventering göras, givet att naturvärdet tycks utvecklas åt att bli högre och högre. Redan innan aktiva naturvårdsinsatser satts in håller området på att förverkliga allt mer den potential för ännu högre naturvärde som både naturvärdesinventeringen från 2011 och fladdermusinventeringen från 2016 beskriver. Det här borde föranleda dels en ny naturvärdesinventering och dels en annan behovsbedömning gällande MKB.

Återväxten av grova tallar i landet är inte god och naturtypen minskar i städerna (som är det ställe där arterna huvudsakligen bevaras eftersom skogsbruket inte tillåter tallar att bli tillräckligt gamla). I Blodstensskogen pågår förnygring av tallbeståndet, vilket är något som borde värnas långsiktigt och också kan anses vara en del av ett ständigt ökande naturvärde i skogen.

Kommunens genomgående statiska förståelse av naturvärde är djupt problematisk. Sannolikt har naturvärdet i Blodstensskogen ökat under de åren som gått sedan planprocessen inleddes, särskilt på grund av ökad mängd död ved både från träd som fallit naturligt och från de aktiva naturvårdsinsatserna som pågår i skogen, där bland annat höga stubbar av asp och tall lämnats stående i solbelysta lägen och där träd som fällt lämnats i skogen.

Sedan denna bedömning gjordes råder andra förutsättningar. Hotet mot den biologiska mångfalden har ökat, klimatförändringarna med extremväder har accelererat och kunskaperna om betydelsen av bostadsnära natur och skog för klimat och för människors hälsa har ökat. Gamla skogars förmåga att binda kol i marken, så kallade kolsänkor, har upptäckts.

Rekreation, folkhälsa och ekosystemtjänster

Tillgången till skogsluft, fågelsång och någorlunda lugn ljudmiljö har visat sig bidra till människors hälsa på flera olika sätt. Blodstensskogen är i nuläget tillräckligt stor för att stora delar av skogen ska vara en lugn och tyst plats, endast delen närmast Norbyvägen störs av trafikljud. Bred stig i skogens mitt för barnvagnar, cyklar, rollatorer, rullstolar mm. Skogen nyttjas flitigt

också av barn och äldre. Stor potential för kulturella aktiviteter. Omtyckt social mötesplats. Detta är aspekter som, liksom klimatanpassning och biologisk mångfald ingår i en ekosystem-tjänstanalys. Under granskningen har hälsokonsekvensanalys efterlysts utan att det föranlett åtgärd från kommunen.

Buller

Buller är allt oönskat ljud. Långvarig exponering för buller orsakar förhöjt blodtryck, ökad muskelspänning, stress, trötthet och sömnsvårigheter mm. Det är därför viktigt att bullerutredningar baseras på aktuella bullermätningar och inte på trafikflödesmätningar.

I ett planärende ska markens lämplighet prövas med hänsyn till områdets beskaffenhet, läge och behov (2 kap. 2 § ÄPBL). Till planärendet finns två bullerutredningar, en som utfördes 2011²² och en som utfördes 2018²³. Den senare togs fram efter synpunkter i länsstyrelsens samrådsyttrande inför planprogrammet.

Båda dessa utredningar tar sikte på bullersituationen inom planområdet och för de hus som avses uppföras, men i inget fall berör man frågan om hur befintliga bostäder kommer påverkas av att den täta skogen som idag kan antas ha en bullerdämpande effekt på främst trafikbuller från Norbyvägen, tas bort. Detta gäller fastigheter belägna på Marmorvägen, omedelbart norr om Blodstensskogen, Blodstensvägen väster och söder om skogen, samt Silikatets förskola. Detta är områden där många av de som skrivit under detta överklagande bor. Så länge som det inte finns bullerutredningar som rör omgivningens påverkan till följd av genomförande av planen, finns det inte några förutsättningar för att pröva markens lämplighet med hänsyn till dess läge i förhållande till omgivande bebyggelse.

Sandra Hellstrand m.fl. menar att bullerutredningarna är gamla och de dessutom borde ha genomförts som faktiska långtidsmätningar av bullret och att de därför inte kan läggas till grund för planarbetet. I den senaste bullerutredningen från ÅHA (2018-06-25) räknar man fram ett genomsnittligt ljudkvalitetsindex för hela området, baserat på en gammal trafikflödesmätning från 2015, och finner ett acceptabelt värde på 1.8. De tre punkthusen som avses ligga längre från Norbyvägen drar dock upp medelvärdet för projektets ljudkvalitetsindex. För lamellhuset som skall ligga omedelbart intill Norbyvägen redovisas inget ljudkvalitetsindex, trots att detta hus är mest exponerat för buller.

Kommunen har inte kunnat visa att prövningen av markens lämplighet har skett med utgångspunkt i dess läge nära befintlig bebyggelse. Eftersom denna del av lämplighetsprövningen, dvs markens lämplighet i förhållande till sin omgivning, enligt 2 kap. 1 § saknas så ska planen upphävas.

Sammantaget måste alla dessa brister i kommunens inventeringar och utredningar inför beslutet om detaljplan, men också inför beslutet om planprogram, anses vara så allvarliga att det saknats förutsättningar för att på ett sakligt sätt bedöma markens lämplighet för bebyggelse enligt 2 kap. 1 § ÄPBL. Beslutet ska därför upphävas.

²² WSP Rapport TR 10151923 B 2018-06-25.

²³ Åkerlöf Hallin Akustikkonsult

3.5 Ekosystemtjänstanalys i enlighet med kommunens riktlinjer har ej utförts

Uppsala kommuns Översiktsplan 2016 understryker på flera ställen vikten av att tillvarata ekosystemtjänster. I underlagsrapport till ÖP 2016 finns riktlinjer för hur en ekosystemtjänstanalys ska utföras i samband med planarbete.²⁴ Analysen ska omfatta alla aspekter:

Stödjande	Reglerande	Kulturella	Försörjande
biologisk mångfald	luftkvalitetsförbättring	Hälsa	Mat
värdefulla naturtyper	bullerreglering	Sinnlig upplevelse	Vatten
ekologiskt samspel	dagvattenhantering	Sociala interaktioner	Material
livskraftigt ekosystem i marken	skydd mot extremväder	naturpedagogik	
	klimatreglering	Symbolik & andlighet	
	pollinering		

Någon ekosystemtjänstanalys har inte gjorts, varken för den nu överklagade detaljplanen eller för planprogrammet. Denna brist i underlaget har påpekats i brev till PBN i oktober 2018, men underlaget har inte kompletterats. Sandra Hellstrand m.fl. menar att frånvaron av ekosystemtjänstanalys i sig är en grund för att upphäva detaljplanen eftersom den strider mot översiktsplanen utan att detta har angivits eller kommenterats enligt vad som föreskrivs i 4 kap. 33 § 1 st. p5 ÄPBL.

4. Dagvattenhantering och Miljökvalitetsnormer

Vid planläggning skall miljökvalitetsnormerna enligt 5 kap. MB följas (2 kap. 2 § 3 st. ÄPBL). Kommunen är skyldig att i planhandlingarna visa hur dagvattenfrågan ska lösas, dvs både med hänsyn till miljökvalitetsnormer och till risken för översvämning. Uppfylls inte dessa förutsättningar får planen inte antas.

I sitt samrådsyttrande pekar länsstyrelsen på att det av den första dagvattenutredningen går att utläsa att befintligt dagvattennät redan idag är utnyttjat till sin maxkapacitet,²⁵ och att en förtätning av området kräver ytterligare fördröjande åtgärder för att ökade dagvattenmängder ska kunna tas omhand.

²⁴ Ekosystemtjänstanalys Uppsala kommun.

²⁵ Länsstyrelsen: Samråd om planprogram för Eriksberg och Ekebydalen, 2017-04-24, dnr 402-7999-16, s. 8.

Länsstyrelsen menar vidare att det är ett mycket bra förslag att lägga om ledningsnätet (för dagvatten) så att allt vatten från planområdet leds till dammarna i Ekebydalen och att inget dagvatten rinner direkt till Hågaån.²⁶

Länsstyrelsen poängterar vikten av att väl fungerande dagvattenanläggningar finns på plats redan innan en utbyggnad av förtätningsområdena påbörjas,²⁷ men anser att dagvattenutredningen till planprogrammet är allt för översiktlig och att det återstår frågor kring t.ex. möjligheterna till infiltration, ytlig avledning kontra ledningsnät samt möjligheter till att leda allt dagvatten till Ekebydalen.²⁸

Sandra Hellstrand m.fl. kan konstatera att dagvattenutredningen för den aktuella detaljplanen är mycket summarisk. Efter det att behovet av beräkningar påtalats har en handskriven PM med skissartade beräkningar tagits fram, där exploatören inte ser några svårigheter och i övrigt hänvisar till senare beräkningar. Exploatören planerar för att ledningsnätet ska kunna ta emot 30 l/sek, (10 resp. 20 vid två punkter) vilket man tror sig klara av genom åtgärder för fördröjning. Man har dock inte kunnat visa att det idag finns utrymme för totalt 30 l/sek till i ledningsnätet. Uppgifterna är från år 2011 och år 2016 anger en dagvattenutredning för hela stadsdelen (Rapport WSP 2016-01-18) att kapacitetstaket för ledningsnätet i stadsdelen är nått.

Recipienten för övrigt dagvatten är Hågaån via ett dike i norra delen av stadsdelen invid gränsen mot Ekebydalen. Genom fördröjning i diket hoppas man kunna motverka försämrad vattenkvalitet i Hågaån, då avledning via diken kan innebära viss rening. Detta är dock endast antaganden och förhoppningar. Man hänvisar vidare till förhoppningar om förbättrad vattenkvalitet senare när dagvattensystemet i stadsdelen byggts om och fördröjningsmagasin skapats i Ekebydalen.

Kommunen har i anslutning till den nu överklagade planen låtit WSP göra en (något) fördjupad dagvattenutredning.²⁹ WSP skriver:

"Dagvattenutredningen föreslår utöver dammen en rad åtgärder både på kvartersmark och allmän platsmark. Efter att dagvattenutredningen gjordes har Uppsala vatten [dvs det kommunala VA-bolaget, vår kommentar] kommit med nya riktlinjer för dagvattenhantering på kvartersmark som innebär att varje fastighet i bygglovsansökan måste visa att de kan fördröja 20 mm regn över hela fastigheten. Vatten ska sedan avtappas under 12 timmar. På detta sätt kommer 90 % av årsnederbörden inom nya fastigheter renas redan innan det når det allmänna ledningsnätet."

³⁰

Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) har i ett flertal avgöranden konstaterat att kommunen är skyldig att i planhandlingarna redogöra för hur vatten- och avloppsfrågan ska lösas. Se exempelvis MÖD P 2013:14, P 2013:20, P 8052-17, samt Boverkets vägledning om dagvatten i

²⁶ Länsstyrelsen: Samråd om planprogram för Eriksberg och Ekebydalen, 2017-04-24, dnr 402-7999-16, s. 2.

²⁷ Länsstyrelsen: Samråd om planprogram för Eriksberg och Ekebydalen, 2017-04-24, dnr 402-7999-16, s. 3.

²⁸ Länsstyrelsen: Samråd om planprogram för Eriksberg och Ekebydalen, 2017-04-24, dnr 402-7999-16, s. 3.

²⁹ PM: Komplettering till dagvattenutredning. WSP 2017-10-06.

³⁰ PM: Komplettering till dagvattenutredning. WSP 2017-10-06.

detaljplan. Är dagvattnet ett problem, skriver MÖD, som kräver särskild hantering ska kommunen ta fram de underlag som behövs för att kunna visa att problemet går att lösa så att marken kan bli lämplig för de ändamål som detaljplanen tillåter.

Frågan är om man kan anse att detta PM från WSP redovisar en sådan lösning som dels kan anses motsvara den fördjupning som länsstyrelsen efterlyste i sitt samrådsyttrande. Dels är frågan om kommunen kan anses ha uppfyllt kravet på att visa hur dagvattenfrågan kan lösas?

I WSP:s utredning menar man dagvattenfrågan är löst genom att hänvisa till att kommunen i sin kommande bygglovsprövning ska tillämpa riktlinjer utfärdade av ett kommunalt VA-bolag.

Det kommunala VA-bolaget är emellertid tillsatt för att uppfylla Uppsala kommuns ansvar enligt lagen om allmänna vattentjänster, LAV. Att det finns en riktlinje från VA-bolaget, som enligt kommunen innebär att man vid den efterföljande bygglovgivningen ska ställa krav på dagvattenhanteringen kan inte anses innebära att kommunen har säkerställt dagvattenfrågan.

Genomförandet av en detaljplan kan inte göras beroende av vissa beslut som kommer att fattas längre fram i tiden, i detta fall under bygglovgivningen. Jämför här MÖD:s uttalanden i mål P 5128-12, som visserligen gällde möjligheterna att säkerställa dagvattenhanteringen i markanvisningsavtal eller kommande fastighetsbildningar, men som ändå visar på att en plan måste stå på egna ben och inte vara beroende av kommande beslut. *"Sammanfattningsvis anser Mark- och miljööverdomstolen att kommunen inte säkerställt dagvattenhanteringen i den överklagade detaljplanen. Vad kommunen anfört i denna fråga som att reglera markens användning i ett markanvisningsavtal och om eventuella framtida fastighetsbildningar och lantmäteriförrättningar förändrar inte den bedömningen."*

Även om det vore kommunfullmäktige som antagit riktlinjerna, så kan en hänvisning till sådana ändå inte anses innebära att kommunen har visat att man löst dagvattenhanteringen i planärendet. En detaljplan ska s.a.s. stå på egna ben, och kan inte göras beroende av framtida prövningar.

I målet MÖD P 8052-15 upphävdes en detaljplan eftersom förutsättningarna för att hantera dagvattnet inte hade klargjorts i detaljplanen. Detta är en sådan brist som utgör skäl för att upphäva detaljplanen."

För att man ska anse att kommunen har säkerställt dagvattenhanteringen måste detta vara reglerat i detaljplanen, genom planbestämmelser. Kommunen har i nu aktuellt mål, på plankartan, angivit vissa områden som inte får hårdgöras (områden märkta n₃). Tanken är att dagvatten ska kunna infiltrera ner i marken inom dessa områden. I vilken mån detta förbud mot hårdgörning innebär att *tillräcklig* mängd dagvatten kan komma att infiltreras ner i marken framgår dock inte av planbeskrivningen. MÖD har uttalat (MÖD P 5128-12 samt P 2699-12): *"För att reglera ett visst dagvattenflöde är man enligt PBL hänvisad till att ange detta indirekt genom att i detaljplan exempelvis ge utrymme för ett fördröjningsmagasin med en viss yta eller volym."*

Så länge som det saknas tydliga utredningar utgående från beräknad nederbörds mängd, återkomsttid av vissa kraftiga regn, markens genomsläpplighet eller vilken avledningsförmåga som finns i befintligt dagvattensystem så kan man inte veta hur mycket mark som måste undantas från att hårdgöras. Det saknas med andra ord en förklarande uträkning som visar hur kommunen kommit fram till att just denna yta är tillräckligt stor för att ta hand om allt det dagvatten som förutsätts infiltreras. Eftersom dagvattennätet enligt länsstyrelsen redan utnyttjats maximalt finns

det med andra ord uppenbara risker för framtida översvämningar. (Något som för övrigt redan har inträffat i området, med fyllda källare som följd.)

Sammantaget kan kommunen inte anses ha visat hur dagvattnet ska tas omhand. Det PM som WSP tagit fram kan inte heller anses uppfylla de krav som länsstyrelsen ställde i samrådsyttrande 2017.

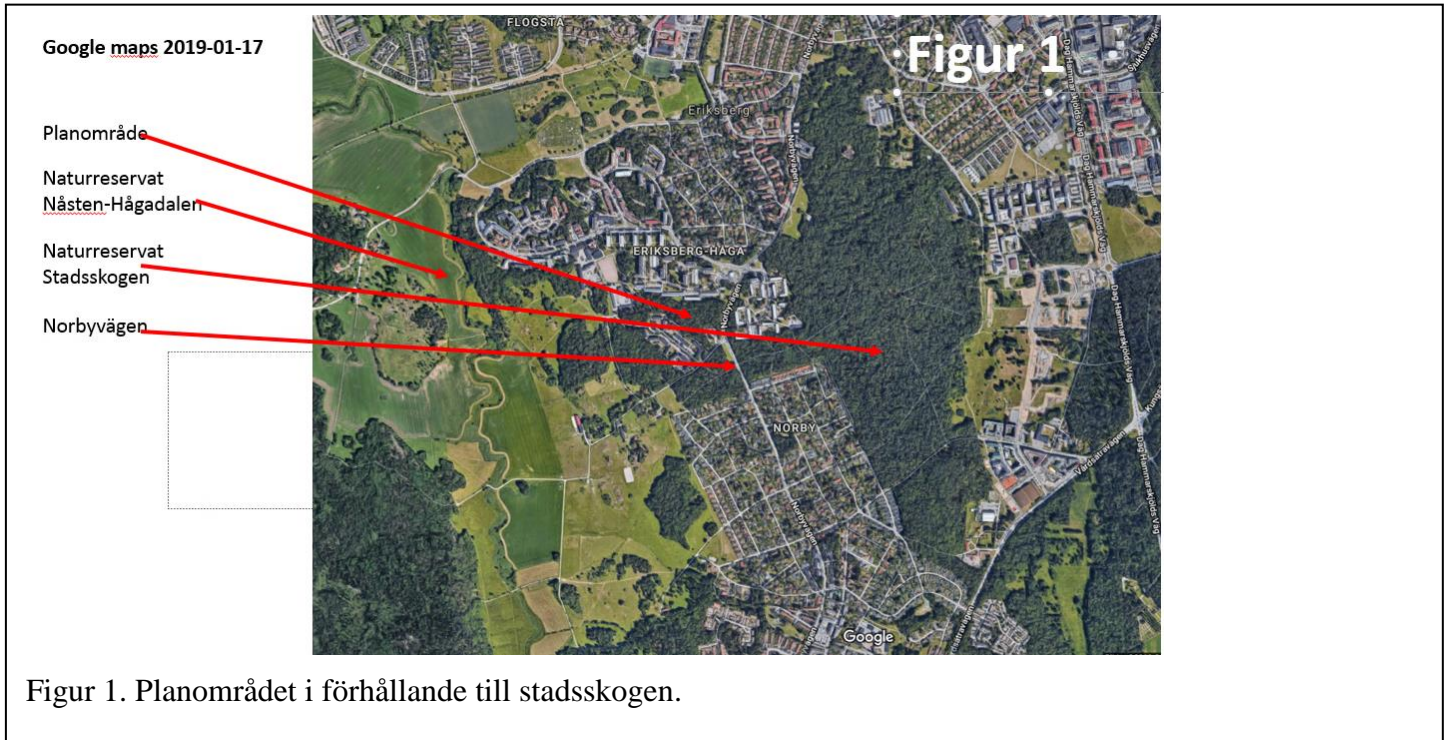
Markinfiltration skulle även vara ett sätt att rena dagvattnet från föroreningar, i syfte att klara miljökvalitetsnormerna i Hågaån. I WSP:s PM finns en tabell där man säger sig visa att reningen av dagvattnet kommer vara tillräcklig i den damm som har projekterats. Kommentarer till denna tabell är dock mycket kortfattade. Det saknas referenser eller andra uppgifter om hur man kommit fram till hur mycket föroreningar dagvattnet har före och efter rening eller hur man kommit fram till dammens reningskapacitet. Så länge som kommunen inte redovisar var alla siffror har tagits från och hur de har räknats fram så kan det lika gärna vara en sanning som påhittade siffror. WSP:s PM kan därför inte anses med säkerhet visa att det inte föreligger någon risk för att MKN i Hågaån kan komma att överskridas, och kommunen har därför inte heller visat att man kan klara MKN i Hågaån.

Sandra Hellstrand m.fl. menar att planen ska upphävas eftersom kommunen inte har visat hur dagvattenfrågan kan lösas. Detta gäller såväl ur ett översvämningssperspektiv som ur perspektivet att kommunen ska kunna visa att miljökvalitetsnormerna inte kommer överskridas till följd av den nya detaljplanen.

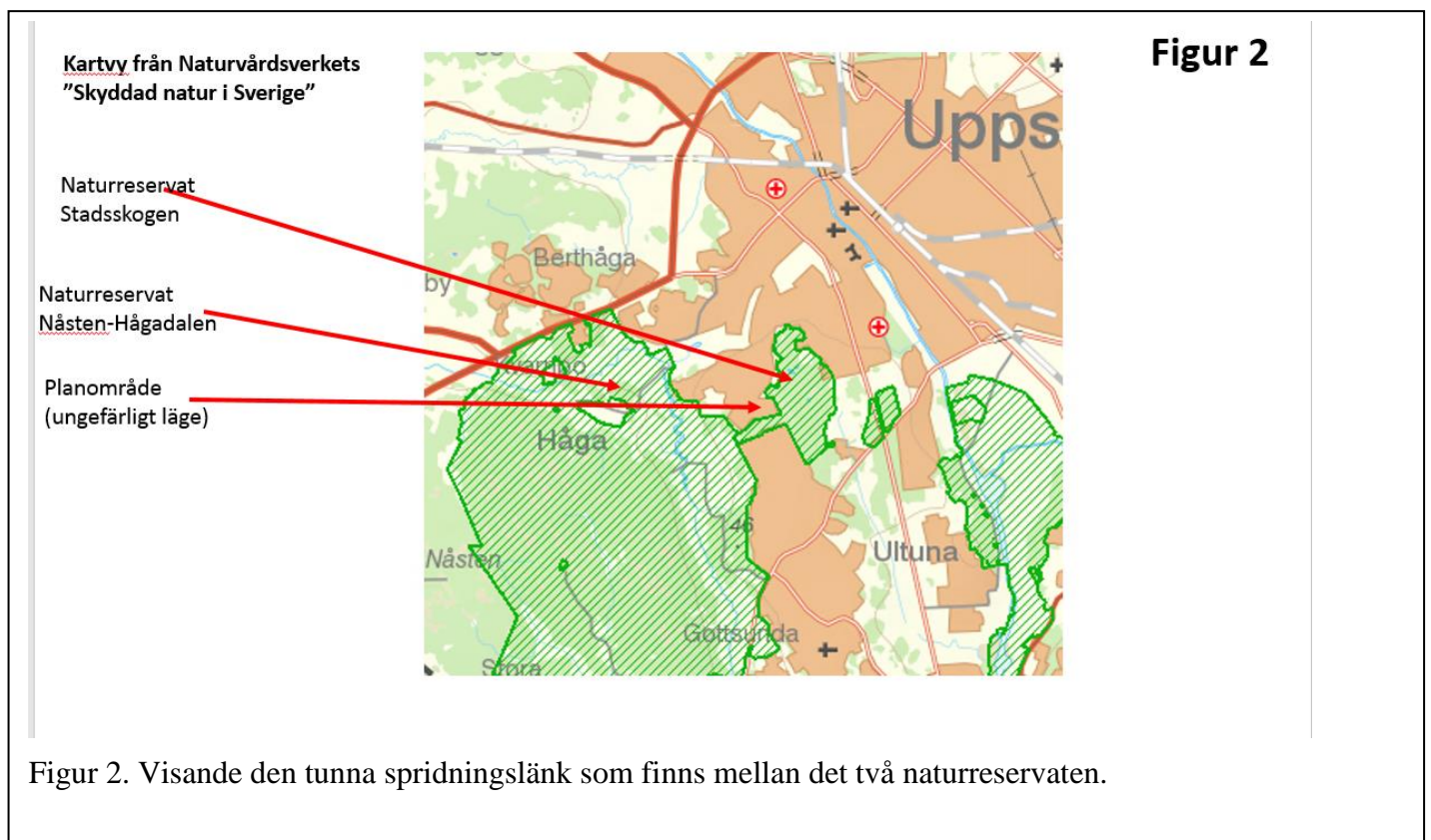
~~kap. 1 § ÄPBL saknas, vilar planen på en oriktig grund och planen ska därför upphävas.~~

Jonas Christensen

Figurer

Figur 1. Planområdet i förhållande till stadsskogen.

Figur 2. Visande den tunna spridningslänk som finns mellan det två naturreseptaten.

Förhållandet mellan naturreservaten Stadsskogen respektive Nåsten-Hågadalen

Figur 3

Planområde

Figur 3. Visar att naturreservatet Stadsskogen är mycket omgärdat av bostäder.

Stadsdelen Eriksberg. Röda markeringar visar hotade skogar.

Figur 4.

Naturreservat Stadsskogen

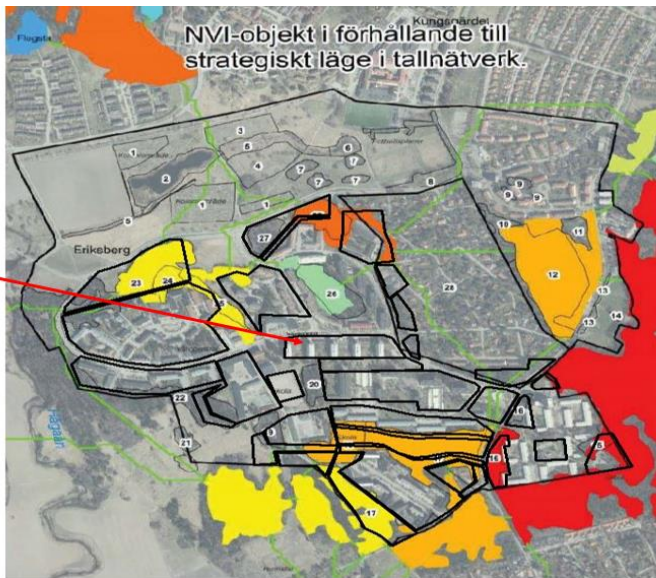
Planområde

Norbyvägen

Naturreservat Nåsten-Hågadalen

Figur 4. Röda områden markerar hotade skogar enligt planprogrammet.

Figur 5.

Figur 5. Område planprogram där nätverket av tällar och planerade bebyggelse markerats.